

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Út az európai tudásalapú társadalom felé – a szervezett civil társadalom hozzájárulása a lisszaboni stratégiához”

(2006/C 65/18)

2005. április 22-én a jövőbeli osztrák EU-elnökség úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Út az európai tudásalapú társadalom felé – a szervezett civil társadalom hozzájárulása a lisszaboni stratégiához”

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság működési szabályzata 19. cikkének (1) bekezdésében biztosított hatáskörében eljárva elhatározta, hogy albizottságot állít fel tárgyi munkájának előkészítésére.

Az albizottság véleménytervezetét november 9-én elfogadta (előadó: Jan Olsson, társelőadók: Eva Belbed és Joost van Iersel).

2005. december 14–15-én tartott, 422. plenáris ülésén (a 2005. december 14-i ülésnapon) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 127 szavazattal 1 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

Ajánlások és következtetések

1. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak és az EU-intézményeknek az oktatási, innovációs és kutatási politikák terén folytatott fokozott együttműködésre alapozva 2010-en is túlmutatóan el kellene kötelezniük magukat a közös európai tudásalapú térség létrehozása mellett. Ez igen fontos lépés a lisszaboni stratégia újraindításában és az európai szociális modell háttérének megteremtésében, ugyanakkor áthidalja az Európát és polgárait elválasztó szakadékokat.

2. Ehhez az állami hatóságok és a szervezett civil társadalom célratörő mozgósítása szükséges minden egyes tagállamban, ez pedig a legfontosabb célkitűzések meghatározásával és a javasolt tevékenységek önálló vagy közös végrehajtásával lehetséges – és ennek tükröződnie kell a nemzeti reformprogramban is.

3. A tagállamoknak, az Európai Bizottságnak, az Európai Parlamentnek és a nemzeti parlamenteknek, a kereskedelmi és pénzügyi intézményeknek, valamint a civil társadalomnak el kell kötelezniük magukat az összes polgárt, szervezetet és társaságot célzó és világosan meghatározott célokon, irányadó szinteken és ütemezésen, valamint a feladatok világos elosztásán alapuló közös európai tudásalapú térség létrehozása mellett.

4. A belső piac továbbra is az integrációs folyamat sarokköve marad, amely jobb gazdasági teljesítményt, több és jobb állást, társadalmi előrelépést és fenntarthatóságot eredményez. A közös európai tudásalapú térség és a belső piac közötti együttműködés új lehetőséget teremt a növekedésre, tehát mielőbb meg kell szüntetni a belső piacon azokat az akadályokat, amelyek hátráltatják a tudásalapú gazdaságra való áttérést.

5. Minden polgárt, ágazatot és régiót arra kell ösztönözni, hogy vegyen részt a tudásalapú társadalomban és használja ki annak előnyeit, hiszen ez kiváló alkalom a meglévő társadalmi szakadékok áthidalására.

6. A mobilitás a szakértelem megszerzésének és átadásának egyik módja. Ösztönözni kell tehát a munkaező, a kutatók és a diákok mobilitását, melyhez azonban tisztességes béreknek és munkakörülményeknek kell kapcsolódnia.

7. Mind az Európai Uniónak, mind pedig a tagállamoknak és azok régióinak át kell csoportosítaniuk központi kiadásait, és elsősorban kell részesíteniük a növekedést elősegítő befektetéseket. A tagállamoknak az egyéni érintettekkel együttműködve meg kell valósítaniuk az EU-finanszírozással is támogatott, „az ismeretek gyarapítását célzó nemzeti programot”.

8. Az EGSZB arra buzdítja az Európai Bizottságot, hogy tartsa fenn a 2007–2013-as időszakra vonatkozó pénzügyi tervet illetően a kutatás, innováció és oktatás finanszírozására irányuló javaslatát. A javasolt 7. kutatási keretprogramot teljes egészében meg kell valósítani, mégpedig úgy, hogy az innovatív kapacitás fejlesztésére irányuljon.

9. Az EGSZB arra biztatja a vállalkozásokat, a pénzügyi intézményeket és a magánalapítványokat, hogy fokozzák a tudásalapú társadalomra irányuló befektetéseiket, és sürgeti ennek pénzügyi ösztönzőkkel való támogatását.

10. Az Európai Bizottság számára nagyobb hatáskört kellene biztosítani a politikai iránymutatások és az előrelépések figyelemmel kísérése terén, cserébe éves jelentésben tájékoztathatná az elért eredményekről a Tanácsot, az Európai Parlamentet, a nemzeti parlamenteket, az érintetteket és a közvéleményt.

11. Az EGSZB állandó, strukturált vita megkezdését sürgeti a különböző szintű döntéshozók motiválása és a polgárokkal folytatott párbeszéd előmozdítása végett.

12. A nemzeti parlamentek és a nemzeti gazdasági és szociális bizottságok ebben kulcsfontosságú szerepet játszhatnak, tehát be kell vonni őket a vitába. A helyi és regionális szereplők részvétele úgyszintén elengedhetetlen.

13. A magánszféra szereplőinek is cselekedniük kellene, és felelősséget kellene vállalniuk, mégpedig konkrét közreműködésen és lépéseken keresztül. A szociális és civil párbeszéd fontos szerepet tölt be az egész életen át tartó tanulás, valamint az innovációs és technológiai politikák előmozdításában.

14. A növekedést és a foglalkoztatást középpontba állító, szilárd makrogazdasági politikának meg kell teremtenie a tudásalapú társadalom létrehozása számára kedvező környezetet, és előtérbe kell helyezni az új technológiák iránti kereslet ösztönzését célzó politikákat.

15. Az élethosszig tartó tanulás a kulcsa a tudásalapú társadalom megvalósításának. Az EGSZB ismételten kéri, hogy Az egész életen át tartó tanulás chartáját hajtsák végre minden szinten. Ehhez állami és magánbefektetésekre, valamint a strukturális alapokra egyaránt szükség van. A foglalkoztatási politikáknak és a szociális védelem új formáinak olyan kedvező viszonyokat kell teremtenie, amely lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy teljes egészében részesüljenek az egész életen át tartó tanulás által kínált lehetőségekből. Erre vonatkozóan a dániai „flexicurity”-megközelítés példaértékű lehet.

16. Az egészségügy, a fenntartható környezet, a városi és vidéki infrastruktúra jobb minőségének elősegítésére, valamint az ésszerű közlekedési megoldások, a biztonságos és átszervezett munkahelyek és a kulturális örökség támogatására irányuló törekvések új technológiákhoz vezetnek, új, innovatív termékek és szolgáltatások születését eredményezik, és támogatni kellene azokat a vállalkozások számára biztosított, az innovációt és a munkahelyteremtést elősegítő feltételekkel.

17. Az ismeretek terjesztése az innovációt és versenyképességet célzó szakpolitikák elengedhetetlen alkotóeleme. Az ipari régiók, a technológiai parkok és más, innovációt serkentő környezetek támogatást érdemelnek.

1. Bevezetés

1.1 Az EGSZB véleménye arról szól, hogy a szervezett civil társadalom hogyan tud közreműködni a tudásalapú társadalom megvalósításában. Elsősorban azt vizsgálja, hogy a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek milyen szerepet játszhatnak a közös európai tudásalapú térségnek mint a lisszaboni stratégia egyik központi elemének létrehozásában. Hangsúlyozza, hogy nagy a tagállamok civil társadalmi szervezeteinek felelőssége, hogy összefogjanak a fenti célkitűzés érdekében. A vélemény hátterét a kapcsolódó témákban megfogalmazott más EGSZB-velemények, illetve az EGSZB és a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok által közösen megfogalmazott összefoglaló jelentés tervezete alkotja.

2. Háttér és elemzés

2.1 Európa egy emberek által emberek számára készített projektet testesít meg. Az utóbbi időben történt események azonban szakadékokat állítottak Európa és polgárai közé. A demokrácián, szociális és civil párbeszéden, szociális piacgazdaságon és kohézióon nyugvó különleges társadalmi modellünk fenntarthatóságát, ugyanakkor veszélyezteti a fokozódó globális verseny, a népesség öregedése és a környezeti nyomások. A jelenlegi EU-válság mögött a különböző politikai irányvonalakat alátámasztó filozófiák állnak. Annak érdekében, hogy visszatérjen a polgárok „Európa-projektbe” vetett bizalma, a politikákat először is vissza kell téríteni eredeti medrükbe és újra eredeti célkitűzéseik, azaz a gazdasági és szociális fejlődés és az élet és munkakörülmények javítása felé fordítani őket. Ez a

krízishelyzet kihagyhatatlan alkalmat kínál az új irány kijelölésére.

2.2 Az irányváltás középpontjában a tudásalapú gazdaság humán erőforráson, tanuláson, kutatáson és innováción nyugvó megvalósításán alapuló, a fenntartható növekedésre, több és jobb munkahely létrehozására és a reálbérek növelésére irányuló politikák állnak.

A vállalkozások igen jó helyzetben vannak ennek az irányváltásnak a végrehajtásához. Beruházásaikat ezt szem előtt tartva kellene irányítaniuk, ehhez azonban szükségük van az innovációs, növekedési és munkahelyteremtő potenciáljukat támogató keretfeltételekre.

2.3 A magánszféra és az állami érintettek felelősségvállalására épülő tudásalapú társadalomnak egy még összetartóbb társadalom felé kell tartania, amely küzd az egyenlőtlenség minden fajtája ellen, és fordítva: a szociális kohézió a tudásalapú társadalomra való zökkenőmentes áttérés egyik alapvető feltétele.

2.4 A kilátások eléggé rémisztőek⁽¹⁾. A vállalkozások által finanszírozott kutatás 2000 óta csökken. Az EU kutatásra és fejlesztésre szánt összes kiadása stagnál, és elmarad a 3%-os célkitűzéstől, 2%-on áll, szemben az USA 2,7%-os, és Japán 3%-os ez irányú kiadásával. Megfigyelhető az „agyelszívás” felettébb aggasztó jelensége. Ezenkívül a feltörekvő gazdaságok, mint például Kína, már az EU sarkában járnak a kutatásra fordított kiadások terén.

Az Európai Innovációs Eredménytábla szerint Európa az USA mögött áll 11-ből 10 mutató tekintetében. Ez a kutatást és innovációt többek között közbeszerzésen, adócsökkentésen, a kockázati tőke-alapok garanciáján és a KKV-knak nyújtott kölcsönökön keresztül támogató aktív amerikai politikák eredménye.

2.5 Az Európai Unió kutatásra fordított kiadásainak és innovatív teljesítményének összevetése az USA-adatokkal mélyrehatóbb elemzést kíván. Európának tagállami és ágazati szinten egyaránt vannak erősségei. Jó példa erre a repüléstechnika és a Galileo projekt terén folytatott együttműködés, ugyanakkor az sem elhanyagolható, hogy a műszaki tanulmányokat folytató egyetemi hallgatók száma meghaladja a hasonló tanulmányokat folytató amerikai diákokét. Az innovatív kapacitás fellendítése érdekében Európának növelnie kell az egész életen át tartó tanulásra irányuló befektetéseit, valamint további 700 000 kutatóra, még több technológiai pólusra és klaszterre, a KKV-k támogatására és az ismeretek terjesztésének hatékonyabb módszereire van szüksége.

2.6 Az oktatásra irányuló állami befektetések sem haladnak megfelelő ütemben. A PISA-tanulmány rámutat az oktatási rendszer néhány hiányosságára. A felnőttoktatásban részt vevők aránya csak a 2010-re kitűzött cél 65 %-át érte el. Az iskolából való kimaradások aránya változatlan. A friss diplomásoknak munkanélküliséggel kell szembesülniük. Ezenkívül 2015-re több mint egymillió általános és középiskolai tanár felvételére lesz szükség⁽²⁾. Az Európai Bizottság tanulmányt készíthetne az alapfokú oktatásról annak érdekében, hogy meghatározza a nemzetközi PISA-tanulmányban a legelölkelőbb helyre sorolt országok sikerének kulcsfontosságú elemeit.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság személyzeti munkadokumentuma „Európai Innovációs Eredménytábla 2004 – az innovatív teljesítmény összehasonlító elemzése” címmel – SEC(2004) 1475, 2004.11.19.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság személyzeti munkadokumentuma „A lisszaboni stratégia oktatásra és szakképzésre irányuló célkitűzései felé tett előrelépés” címmel (jelentés, 2005) – SEC(2005) 419, 2005. 03. 22.

A köz- és magán-szféra érintettjeinek egyaránt fel kell ismer-niük, hogy az oktatási rendszer egésze reformra szorul, ha a teljesítményét valóban növelni szeretnénk, és a korai gyermek-kortól egészen idős korig mindenki számára biztosítani akarjuk a tudásalapú társadalomban való aktív részvétel lehetőségét. Az érintetteknek teljes támogatásukat kell adni ehhez a reformhoz, amely új pedagógiai szemléletet és szakképzett tanerőt kíván.

2.7 A tudásalapú társadalomra való áttérés megváltoztatja a munka természetét és szervezését, valamint a vállalkozások szerkezetét. A tudás által hajtott társadalom és az új technológiák nagyszerű lehetőségeket kínálnak, ám ugyanakkor új kockázatokat is rejtnek, és sokak lemaradását eredményezik. A munkahelyek átalakulnak, a feladatok újra meghatározásra kerülnek.

Fennáll annak kockázata, hogy a vállalkozások központjait, illetve kutatási és fejlesztési tevékenységeiket Európán kívülre helyezik át.

A tanulásba, innovációba és technológiára irányuló befektetések növelése által új és jobb munkahelyeket kell létrehozni. A diplomások számára a foglalkoztatás új, vonzó formáit kell felkínálni a tagállamokban, ezzel ellensúlyozva az agyelszívást.

2.8 A tudásalapú társadalom alapvető választás a kihívások kezelésére, ugyanakkor a politikaalkotás számos területére hatást gyakorol. Megvalósítása mindenre kiterjedő, átfogó megközelítést kíván. A tudásalapú társadalom irányába történő előrelépést a 2010. éven túlmutató, hosszú távra szóló feladatnak kell tekinteni, és a szakpolitikákat határozott módon kell végrehajtani.

2.9 Igazi kihívás és lehetőség is egyben Európa számára globális versenyelőnyének fokozása, mégpedig a polgárok szakértelmének és kreativitásának kiaknázására irányuló képesség segítségével, melynek révén magas hozzáadott értékkel rendelkező termékek és szolgáltatások szülehetnek. A forrásokat inkább a növekedést elősegítő technológiákra és innovatív rendszerekre kell fordítani, de ügyelve arra, hogy az európai gazdasági és szociális modell legfontosabb elemeit a fenntartható fejlődés szélesebb összefüggéseiben is megőrizzük.

2.10 Az ismeretek létrehozásának, alkalmazásának és terjesztésének a társadalom igényei szerint kell történnie. Egyrésztől mindenkinek jogában áll learatni a tudásalapú társadalom gyümölcsét, másrésztől mindenki felelős a tudásalapú társadalomban való részvételért és annak sikeréhez való hozzájárulásért.

2.11 Az emberek előtérbe helyezése együtt jár a tanulás, megértés, civilizáció és kulturális szokások középpontba állításával, melynek célja egy olyan környezet megteremtése, amely a szó legszélesebb értelmében ösztönzi az ismeretszerzést. Tudásszomjat gerjeszt, amelyhez nem kapcsolódik alapvetően az azonnali haszon igénye, hanem a jövőben szükséges elméleti, társadalmi és gyakorlati kompetenciák elegendő alapját szolgál.

2.12 Az élethosszig tartó tanulás a kulcsa a tudásalapú társadalom megvalósításának. A magas színvonalú, egész életen át tartó tanulás – ha olyan modellen nyugszik, amely az oktatást és szakképzést mindenki számára elérhetővé teszi – lehetőséget biztosít mindenki számára elképzeléseinek állandó aktualizálására, szakképzettségének folyamatos emelésére és a saját közösségén, családján, környékén és a munkahelyén belüli teljes szerepvállalásra. Az innovációnak, a munkaerő mobilitásának és a termelékenység növekedésének is ez az alapja. Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése korai gyermekkorban a tanulás iránti érdeklődés felkeltésével kezdődik.

2.13 Ezért tehát döntő fontosságú a tudáslánc láncszemeinek megerősítése és koordinációja. A köz- és magán-szféra kutatási intézményeit, az egyetemeket és a vállalkozásokat (különösen a KKV-kat) összekötő háromszöget meg kell erősíteni. Ehhez nagyban hozzájárulhatnak a szakképzett munkavállalók számára szervezett, az ipar és az egyetemek közötti, határon átnyúló csereprogramok. Az alapoktatásnak – a bölcsődéktől és óvodáktól kezdve egészen a középfokú oktatásig – és az egész életen át tartó tanulásnak az egyetemekhez kell kapcsolódnia a tanárok és oktatók szakmai minőségének javítása és ismereteik felfrissítése érdekében.

3. A lisszaboni stratégia hiányosságai

3.1 „A tagadhatatlan előrelépések mellett hiányosságok és egyértelmű késedelmek is mutatkoznak” a lisszaboni stratégia végrehajtásában – állapította meg az Európai Tanács 2005 márciusában ⁽³⁾.

3.2 Ezeknek a hiányosságoknak és késedelmeknek számos oka van.

3.2.1 Hiányzik a lisszaboni stratégia iránti elkötelezettség. Nem szabad elfelejteni, hogy a lisszaboni stratégiát az Európai Tanács anélkül indította el, hogy pontosan meghatározta volna, hogy az Európai Bizottságnak mi lesz a szerepe benne. Az egyik legkomolyabb probléma, hogy a főként nemzeti szinten végrehajtandó európai stratégia nem következetes. A tagállamok nem mutatnak igazi elkötelezettséget az elfogadott célok és lépések iránt. A nyílt koordinációs módszer nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A foglalkoztatáshoz, társadalmi integrációhoz és más területekhez kapcsolódó nemzeti cselekvési tervek bürokratikus jelentésekké alakították, és a stratégia törekvései csak részben teljesültek. A politikai területek közötti széttagozottság folytatódik. A közösségi költségvetés túl kevés támogatást biztosít. A tagállamokból eredő bevált gyakorlatokat nem aknazzák ki. A tagállamok ugyanakkor nem veszik figyelembe saját politikáik más tagállamokra gyakorolt társadalmi és gazdasági hatásait sem.

3.2.2 Az Európai Bizottság szerepe a stratégiában igen csekély. Nem rendelkezik a politikai iránymutatáshoz és az előrelépések figyelemmel kíséréséhez elegendő, és megfelelően hatékony hatáskörrel. A nyílt koordinációs módszerhez például nem kapcsolódik előrejelző rendszer, amely lehetővé tenné az időben történő figyelmeztetést.

⁽³⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 4. pont.

3.2.3 A stratégia túl elvont. Mivel a lisszaboni stratégia elsősorban a hivatalnokokat és szakértőket foglalkoztató feladattá vált, már nincs jelen a polgárok mindennapjaiban, a médiában, sőt, a politikai színtéren sem. A stratégia hatásai nem érzékelhetők. A közvélemény nem tesz különbséget a globalizáció, az EU-politikák és a nemzeti politikák életszínvonalra és munkakörülményekre gyakorolt hatásai között. A különböző politikai szintek közötti különbségeket és összefüggéseket hangsúlyozni kell, hogy az emberek teljes és érthetőbb képet kaphassanak arról, hogy merre is megy az EU.

3.2.4 A stratégia felülről jövő folyamat. Még ha sor került is elfogadható konzultációra – különösen a társadalmi és civil párbeszéd terén erős hagyományokkal rendelkező országokban – a szervezett civil társadalom részvétele messze túl alacsony. Egyértelműen ez a helyzet áll fenn a nyílt koordinációs módszer kutatás és oktatás terén történő alkalmazásakor. Ezenfelül a konzultáció általában formális és a nemzeti szintre szorítkozik, ezáltal nem biztosít elegendő lehetőséget az érintett civil társadalmi szervezetek minden szintjének a részvételre. Fel kell hívni a munkaadók, a szakszervezetek és más érintettek figyelmét saját szerepükre és a rájuk háruló felelősségre. Az alacsony részvétel azt is jelenti, hogy a felvállalt reformok célt téveszthetnek, és az érintettek számára hátrányos társadalmi és gazdasági következményekkel járhatnak. Az EU túlzottan is a strukturális reformokra összpontosít, miközben még mindig hiányoznak azok a politikák, amelyek képessé teszik a polgárokat és képviselői szervezeteiket, hogy szembeszálljanak a változó világ kihívásaival.

4. A lisszaboni stratégia újraindítása – a 2005. márciusi Európai Tanács

4.1 Ezek a hiányosságok és késedelmek a lisszaboni stratégia újraindítására készítették az Európai Tanácsot, amely legfontosabb célként a növekedést és a foglalkoztatást jelölte meg. „Európának meg kell újítani versenyképessége alapjait, javítania kell növekedési potenciálját és termelékenységét, valamint meg kell erősítenie a szociális kohéziót, különös hangsúlyt fektetve a tudásra, az innovációra és a humántőke kiaknázására⁽⁴⁾”. Majd a Tanács így folytatta:

„Ezen túlmenően az elkövetkező években ösztönözni kell a tudásalapú társadalom köz- és magánszférájának érdekelt szereplői közötti valós párbeszédet”⁽⁵⁾

Az Európai Tanács konkrét célokat állapított meg, és számos, a tudást és innovációt fellendítő lépésre tett javaslatot⁽⁶⁾.

A 2005-től 2008-ig tartó időszakra 24 integrált iránymutatást dolgoztak ki, melyek három reformterületet jelölnek meg: makrogazdaság, mikrogazdaság és foglalkoztatás⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 5. pont.

⁽⁵⁾ Uo., 10. pont.

⁽⁶⁾ Uo., 20–28. pont.

⁽⁷⁾ Lásd: melléklet

4.2 Annak érdekében, hogy a Lisszaboni stratégia hangsúlyváltása hatékony lehessen, az Európai Tanács a tagállamok fokozottabb részvételén nyugvó, jobb kormányzást sürgette⁽⁸⁾.

A tagállamoknak október 15-ig az összes érintett bevonásával folytatott konzultációra alapozva a legsürgetőbb feladatokat meghatározó nemzeti reformprogramokat kellett készíteniük. Ki kell emelni, hogy a részt vevő érdekelt felek hogyan működhetnek közre és milyen feladatokért felelősek. A változó politikai helyzet azonban egyes országokban késéshez vezetett. Bizonyos területeken ezt a nyílt koordinációs módszer segítségével fogják elvégezni.

5. A közös európai tudásalapú térség

5.1 Az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok és az EU-intézmények egyaránt kötelezzék el magukat a közös európai tudásalapú térség mellett a 2010. éven túlmutatóan is, mivel ezáltal a tanulás, innováció és kutatás terén folytatott fokozott európai együttműködésen keresztül lehetővé válik a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek megvalósítása. Ezt a javaslatot a luxemburgi nyilatkozat keretében a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok is jóváhagyták⁽⁹⁾.

5.2 Az együttműködésnek – a megfelelő jogszabályi és nem jogszabályi jellegű intézkedések által kísért – pontosan meghatározott célokra kell alapulnia, az egyik legfontosabb eleme pedig az ismeretek átadására és a bevált gyakorlatok kiaknázására irányuló hatékony rendszerek kialakítása lesz.

5.3 Az EGSZB tudatában van, hogy a közös európai tudásalapú térség más alkotmányos alapon nyugszik, mint a KAP, a GMU vagy a belső piac. Az előrelépés érdekében azonban teljes mértékben ki kell használni a Szerződés minden idevágó rendelkezését. A tagállamoknak politikai elszántságuk kinyilvánításával pótolniuk kell az alkotmányos hatáskör hiányosságait, és jobb, hatékonyabb együttműködés révén közös európai politikákat kell foganatosítani a közös európai tudásalapú térség megvalósítása érdekében. Az Európai Bizottságnak aktívabb szerepet kell szánni, lehetővé téve számára a folyamat vezetését.

5.4 A tagállamok civil társadalmi szervezetei is felelősek a közös európai tudásalapú térség megvalósításáért. A magánszféra legfontosabb érintettjeit is mozgósítani kell a tagállamokban, ezáltal az Európai Tanács által meghirdetett „valódi párbeszéd” főszereplőivé válhatnak, és részben pótolhatják a politikai akarat hiányát. Ennek keretében meg kell határozniuk a legfontosabb területeket, és javaslatot kell tenniük feladatokra, amelyeket egyúttal végre is kell hajtaniuk akár egyedül, akár az állami hatóságokkal együttműködésben. Nem szabad elfeledkezni a pénzügyi eszközök kérdéséről sem. A szociális partnereknek megállapodásra kell törekedniük a tudásalapú társadalom megvalósulásának elősegítése érdekében, és ebben a szervezett civil társadalom más területeinek – köztük a felsőoktatásnak és a tudóstársadalomnak – is részt kell venniük, meghatározva a reform őket érintő területeit.

⁽⁸⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 38–41. pont.

⁽⁹⁾ Az Európai Unió GSZT-i elnökeinek és az EGSZB-nek a luxemburgi nyilatkozata 2004. november 26.

5.5 A belső piac továbbra is az integrációs folyamat sarokköve marad, amelynek eredménye a jobb gazdasági teljesítmény, a társadalmi előrelépés és a fenntarthatóság. A közös európai tudásalapú térség és a belső piac kölcsönhatása olyan együttműködési formákat eredményez, melyek a növekedés új lehetőségeit teremtik meg. A tanulás, innováció és kutatás fellendítésére irányuló intézkedések nagyobb versenyképességhez vezetnek. A jól működő egységes piac nem csak a termékek, munkaerő, szolgáltatások és tőke, hanem az ismeretek és elképzelések szabad áramlását is lehetővé fogja tenni.

5.5.1 Éppen ezért mielőbb meg kell szüntetni a belső piac bizonyos hátramaradt akadályait, amelyek gátolják a tudásalapú társadalomra való áttérést. E szinergiák megvalósításához és a lehetőségek kiaknázásához el kell fogadni a közösségi szabadalomról és a szellemi tulajdonjogokat védő rendszerről szóló jogszabályokat.

5.5.2 A vállalatok és egyéb érintett felek a tanulásra, innovációra és kutatásra irányuló befektetéseit meg kell könnyíteni többek között állami támogatási rendszerek és a közbeszerzés révén, és a versenyszabályok keretein belül.

5.5.3 Az ágazati megközelítésen alapuló korszerű közösségi iparpolitika az egyik alapfeltétele annak, hogy a tudásalapú gazdaság összegyűjtse a magasan képzett szakembereket és szilárd, kiszámítható keretfeltételeket teremtsen az ipar fejlődése számára.

5.5.4 Ugyancsak fontos a munkaerő fokozottabb mobilitásának lehetővé tétele általában a tagállamok között, valamint a kutatók és diákok szabad mozgásának ösztönzése. A mobilitás a szakértelem megszerzésének és átadásának természetes módja, ám ezt tisztességes béreknek és munkafeltételeknek kell kísérniük.

5.5.5 Az egyetemeknek és a szakképzésben részt vevő intézményeknek a tevékenységeik során európai megközelítést kell alkalmazniuk, ezáltal hozzájárulnak a közös európai tudásalapú térség létrehozásához. Támogatni kell a szakképzések elismerésének már meglévő eszközeit⁽¹⁰⁾.

5.6 A közös európai tudásalapú térség sarokköve mindenki alapvető joga a kutatás, az új technológiák, az innováció és a tanulás gyümölcseinek learatására. Minden embernek, minden ágazatnak és minden régióknak tudnia kell részt venni ebben. Az egész életen át tartó tanuláshoz megfelelő körülmények kellene, amelyek mindenki számára lehetővé teszik a részvételt. Az oktatás és a szakképzés a tudásalapú társadalom előfeltétele, ezért közjónak kell tekinteni, melynek kezelése az állami hatóságok feladata annak érdekében, hogy mindenki számára azonos jogok és lehetőségek mellett hozzáférhető legyen.

5.6.1 A tudásalapú társadalom sem lehet csak az – új technológiák előnyeit pontosan ismerő – elitréteg projektje, sokkal inkább egy átfogó projekt részeként kell tekinteni, és össze kell kapcsolni más, a polgárokat célzó politikákkal. A tudásalapú társadalomnak része a személyes fejlődés, a polgári oktatás, valamint az egész életen át tartó tanulás, ami egyben kiváló alkalmat kínál a meglévő szakadékok áthidalására és a

sorompók megszüntetésére, miközben igazodik a 21. század kihívásaihoz. Ezért elengedhetetlenül fontos, hogy az új technológiák a hátrányos helyzetű csoportok, köztük a bevándorlók és a fogyatékkal élők számára is elérhetőek legyenek. Kezdeményezésekkel és a felhasználók igényei által erőteljesebben ösztönözni kell tehát az új technológiákat és az innovációt.

5.6.2 A jó minőségű alapoktatás kulcsfontosságú. Az „oktatás mindenkié” célkitűzés csak akkor valósulhat meg, ha valóban mindenkinek sikerül elsajátítania az alapvető készségeket. Ennek nyújtanak hátteret a gyermekmegőrzést szolgáló intézmények, amelyek szociális háttérre való tekintet nélkül minden gyermek számára egyenlő lehetőséget biztosítanak az ismeretszerzésre az élet korai szakaszában.

6. A tudásalapú társadalom megvalósításához több forrásra van szükség

6.1 A közös európai tudásalapú térség megvalósítása érdekében az EU-nak, a tagállamoknak és a régióknak át kell csoportosítaniuk az állami kiadásokat a tanulás, innováció és kutatás fellendítésére irányuló befektetések javára. Az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok a magánszféra érintettjeivel szoros együttműködésben kötelezzék el magukat „Az ismeretek gyarapítását célzó nemzeti program” végrehajtása mellett, melynek célja a tudásalapú rendszerekre és a mindenki számára elérhető oktatási lehetőségekre irányuló befektetések növelése.

6.2 E tekintetben a tagállamok és régiók közösségi támogatást kaphatnak a strukturális és kohéziós alapokból, és a 7. kutatási és fejlesztési keretprogram szerepe is meghatározó lesz. A versenyképességi és innovációs keretprogram és az egész életen át tartó tanulás programja a támogatás fontos eszközei.

6.3 Az EGSZB arra buzdítja az Európai Bizottságot, hogy tartsa fenn a kutatás, innováció és oktatás finanszírozására irányuló javaslatait a 2007–2013-as időszakra vonatkozó pénzügyi tervet illetően.

6.4 A 7. kutatási és fejlesztési keretprogram kísérleti eset. Az Európai Bizottság a források megkészenésére, azaz 72 milliárd euróra tett javaslatot. Az EGSZB sürgeti ennek a szintnek a fenntartását. Ellenkező esetben a kutatásra fordított kiadások 3 %-os célkitűzése veszélybe kerül. Ha a tagállamok az eredetileg javasolt EU-kiadások csökkentése mellett döntenek, akkor nemzeti szinten kell további forrásokat biztosítani ennek kompenzálására.

6.5 Az EGSZB arra biztatja a vállalkozásokat, a pénzügyi intézményeket és a magánszféra alapítványait, hogy vegyék ki részüket a tudásalapú gazdaságra irányuló befektetések növeléséből. Támogatja a köz- és magánszféra partnerségi megállapodásait mint a befektetések finanszírozásának módját európai, nemzeti és regionális szinten egyaránt. Az EGSZB szerint a kutatás és fejlesztés fellendítése érdekében EU-szerter – támogatások, adójóváírás és hitelgarancia formájában nyújtott – pénzügyi ösztönzők bevezetésére van szükség, azzal a feltétellel, hogy az így létrejött ismeretek mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. A speciális pénzügyi és egyéb támogatásokkal

⁽¹⁰⁾ Például az Európai Képesítési Keretet (EQF), az Európai kreditátviteli rendszert (ECTS) és az Európai szakképzési kreditátviteli rendszert (ECVET).

a KKV-kat – köztük a szociális gazdasági szervezeteket – kell célba venni, hogy teljes egészében részesei lehessenek a közös európai tudásalapú térségnek. Megfelelő finanszírozásról és ösztönzőkről kell gondoskodni a polgárok és az őket képviselő szervezetek számára is, aktív részvételük érdekében.

7. A kormányzás javítása

7.1 Az EGSZB egyetért a csúcstalálkozó jobb kormányzásra vonatkozó következtetéseivel, mivel azok választ adnak ismétlődő kérésére, azaz hogy a tagállamok kormányait és minden regionális és nemzeti szintű érintettet – a parlamenti szerveket is ideértve – be kell vonni a kormányzásba. Az EGSZB bízik benne, hogy a nemzeti reformprogramok kidolgozása a szervezett civil társadalom és a tagországok szociális és gazdasági bizottságainak bevonásával fog történni. Az EGSZB szorosan figyelemmel fogja kísérni ezt a konzultációs folyamatot.

7.2 A Tanács által meghatározott integrált iránymutatások továbbra sem következetesek és nem igazán tükrözik a reformot igénylő területek közötti összhang szükségességét. Jelen esetben kb. 10 iránymutatás kapcsolódik a tudásalapú társadalomhoz. A Tanácsnak mérlegelni kellene az iránymutatások átdolgozását a közös európai tudásalapú térség létrehozására alkalmas különböző politikai kezdeményezések integrációja érdekében.

7.3 Az EGSZB hangsúlyozza a folyamat irányításának és eredményes végrehajtásának jelentőségét. Ehhez egyrészt célokra, irányadó szintekre és ütemezésre, másrészt világosan meghatározott felelősségi körökre van szükség az intézkedések kidolgozása, végrehajtása és nyomon követése érdekében.

7.4 Még ha a lisszaboni stratégia a tagállamoktól függ is, meg kell erősíteni az Európai Bizottság hatáskörét, annak érdekében, hogy iránymutatással szolgálhasson a szakpolitikák terén, felügyelhesse az előrelépést, és figyelmeztethesse azon országokat, amelyek nem tartják be a nemzeti reformprogramban vállalt kötelezettségeiket, például:

- a megfelelő közösségi eszközök, programok és ügynökségek – a közös európai tudásalapú térségre (CEAK) vonatkozó – egyetlen integrált közösségi program keretében való összefogása által;
- elsősorban a tagállamok által tett erőfeszítések célját, határidejét és értékelését középpontba állító, a közös európai tudásalapú térség előrehaladását mérő eredménytábla felülvizsgálata, illetve ha szükséges módosítása által;
- az érintetteknek a nemzeti reformprogramok kidolgozásában történő valódi részvételét vizsgálva,
- a konvergencia keretének pontos ütemezést is biztosító kidolgozása által, és az érdekeltek nyílt koordinációs módszerben történő valós részvételével, különösen a kutatás, oktatás és szakképzés és foglalkoztatás kérdéseinek vonatkozásában;

– a polgárok aggályait és vágyait tükröző mutatók, irányadó szintek és adatok kidolgozása által;

– a tudásalapú társadalomra való áttérésben történt előrelépéseket összefoglaló éves jelentés készítése által.

7.5 Ezt az éves jelentést a Versenyképességi és a Foglalkoztatási Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és a nemzeti parlamenteknek meg kellene vitatnia, mégpedig az érintettek és a lakosság bevonásával.

7.6 Az EGSZB állandó, strukturált vita megkezdését sürgeti a különböző szintű döntéshozók motiválása és a polgárokkal folytatott párbeszéd előmozdítása, valamint a polgárok törekvéseinek és aggályainak számba vétele végett. A vitába, amely egyben a polgárok szintjén tapasztalható fokozódó kételkedés és az elkötelezettség hiánya elleni küzdelmet is szolgálja, be kell vonni a helyi, regionális és európai szintet egyaránt, és nem szabad megfélemlíteni az innovatív módszerek alkalmazásáról sem. Ezenkívül figyelmet kell szentelni a jövő kihívásainak és a stratégiai választásoknak.

7.7 A nemzeti parlamentek ebben kulcsfontosságú szerepet játszhatnak, tehát be kell vonni őket a vitába. Az EGSZB azt javasolja, hogy a nemzeti reformprogramokról szóló vitákat az egyes parlamentek még a tanácsi vitát megelőzően, ugyanabban a hónapban, lehetőleg ugyanazon a héten rendezzék meg. A nemzeti gazdasági és szociális tanácsok, valamint a hasonló testületek is felelősek ezért, azonban az országokban pedig, ahol ilyen tanácsok nincsenek, a szociális partnereknek és egyéb civil társadalmi szervezeteknek kell ösztönözni a vitát.

7.8 Az innováció és a tanulás helyi alapon nyugszik. Az EGSZB hangsúlyozza a regionális és helyi önkormányzatok részvételét a közös európai tudásalapú térség létrehozásában, valamint annak felelősségét, hogy a lisszaboni stratégiát a regionális és helyi önkormányzatok is magukénak érezzék. Ebben a tekintetben különösen fontosak a városi és nagyvárosi területek, ugyanakkor minden más régió részvételét is támogatni kell. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a jövőbeli kohéziós politika három prioritása közül az egyik az innováció, a vállalkozó szellem és a tudásalapú gazdaság ösztönzése legyen.

8. A civil társadalom részvétele – miként járulhatnak hozzá a legfontosabb érdekelt felek

8.1 Az Európai Tanács sürgette az EGSZB-t, hogy – a tagállamok gazdasági és szociális tanácsaival, valamint más partnerszervezeteivel közösen – hozzon létre civil társadalmi kezdeményezésekből álló interaktív hálózatot, amelynek célja a stratégia megvalósításának támogatása⁽¹⁾. Ez a folyamat már elkezdődött. A jelen véleménnyel és az összefoglaló jelentéssel kapcsolatos együttműködés fontos lépés ebbe az irányba. Kiemelt figyelmet fog kapni a szervezett civil társadalomnak a tudásalapú társadalom megvalósítását célzó intézkedésekben és politikákban történő részvételének bevált gyakorlata és tapasztalata⁽²⁾.

⁽¹⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 9. pont.

⁽²⁾ Megnyílt a http://www.esc.eu.int/lisbon_strategy/index_en.asp című weboldal. Ezzel a javaslattal kapcsolatban további információ „A lisszaboni stratégia végrehajtásának javítása” című EGSZB-veleményben található, a 6.4–6.9. pontokban. (HL C 120, 2005. 05. 20., 79. o.).

8.2 Égetően nagy szükség van a polgárok és Európa között fennálló jelenlegi információhiány áthidalására, mégpedig a polgárok törekvéseinek és aggályainak középpontba állításával. A kommunikációt és a tudatosság fokozását modern módon kell megközelíteni annak érdekében, hogy bevonjuk, motiváljuk és lehetőleg meggyőzzük a nyilvánosságot, és rábírjuk a polgárokat a felelősségvállalásra. A sajtónak és a médiának is tevékenyebb részvételt kell vállalnia az Európa jövőjéről folyó vitában. Ebben a tekintetben az Európai Bizottság a Margot Wallström által javasolt európai bizottsági cselekvési tervre hivatkozik, amely három elven nyugszik: „Figyelj, kommunikálj, cselekedj helyi szinten”⁽¹³⁾. Az érdekeltek számára az EGSZB és az Európai Bizottság által november 7–8-án megrendezett fórum következtetéseinek eredményeit figyelemmel kell kísérni.

8.3 A részvétel azt is jelenti, hogy a magánszféra szereplőinek is cselekedniük kell, és felelősséget kell vállalniuk, mégpedig konkrét közreműködésen és tevékenységeken keresztül. A közös európai tudásalapú térség megvalósításához hozzájáruló egyéni kezdeményezéseket az állami hatóságoknak üdvözölniük és támogatniuk kell.

8.4 Az EGSZB szeretne rámutatni néhány jelentősebb szereplő lehetséges hozzájárulására:

- A *szociális párbeszéd* a tudásalapú társadalom építésének fontos eszköze. Ezért fontos, hogy a KKV-kat is bevonják a párbeszédbe. Az egész életen át tartó tanulás, az innováció és a kiegészítő szociális védelem csak néhány a szociális párbeszéd keretében megvitatandó fontos kérdések közül.
 - A *szociális partnerek* közreműködése számos tagállamban igen jelentős, különösen az egész életen át tartó tanulásal kapcsolatos közös nyilatkozatok és kollektív szerződések révén. Azonban messze nem minden munkavállalóra terjednek ki az ilyen közös megállapodások. Bár igen különböző természetűek, az intézkedésekben mégis van közös pont, ilyen például a minden munkavállalót megillető jog a folyamatos képzésre, a szakmai előrelépést biztosító rendszerek létrehozása, valamint a szakmai képesítést értékelő keretek. Az európai szociális partnerek által 2002-ben aláírt keretmegállapodás nemzeti szintű végrehajtását érdemes lenne kiértékelni.
 - *Kollektív szerződési* tárgyalásokkal korrigálható azon vállalatok piaci hiányossága, melyek a képzésre nem szántak elegendő forrást.⁽¹⁴⁾ Ágazati és országos kollektív szerződéseken keresztül egyenlő feltételek jönnek létre, lehetővé téve a vállalkozásoknak, hogy növeljék az alacsonyabban képzett munkavállalók szakképzésébe történő befektetést is. A humán erőforrásra irányuló befektetések finanszírozásának kölcsönössé tétele által az egész életen át tartó tanulás elérhetősége megnövekedett.
 - A *vállalkozásoknak* kulcsfontosságú szerepük van a több és jobb munkahely megteremtésében a közös európai tudásalapú térségben. Az ismeretek létrehozására és alkalmazására irányuló stratégiai befektetésekkel fel kell készülniük a válto-
- zásokra és azok kezelésére, vállalati társadalmi felelősségük keretében pedig nyíltan be kell számolniuk az egész életen át tartó tanulás, az innováció, a kutatás és a szerkezetátalakítás terén megtett lépéseikről.
 - A *penzügyi és a kockázati tőkét kölcsönző intézmények* magántőkét, kockázati tőkét és forrásokat biztosíthatnak az innovatív vállalkozásoknak, különösen a KKV-knak, és az állami hatóságokkal együttműködve integrált támogatási csomagokat dolgozhatnak ki. Közben az új pénzügyi megoldások érdekében ki kellene használniuk a versenyképességi és innovációs keretprogram (VIK)⁽¹⁵⁾ és az Európai Beruházási Alap (EBA) által kínált új lehetőségeket.
 - A szolidaritáson alapuló *szociális gazdasági szervezetek* a hátrányos helyzetű csoportok integrálásával ösztönözhetik mind a gazdasági, mind a társadalmi innovációt új munkahelyek létrehozása és a szociális kirekesztés elleni harc érdekében.
 - Az oktatási rendszeren kívül például a szociális partnerek vagy szövetségek által működtetett *nem formális tanulási szervezetek* igen hatékonyan bizonyultak az egész életen át tartó tanulás szervezeteinek és módszereinek mindenki számára történő eljuttatásában és egyéni igényekhez való igazításában, mindenki számára lehetővé téve a részvételt a tudásalapú társadalomban.
 - A *fogyasztók* – a szociális és etikai következmények figyelembe vételével – előnyben részesíthetik és ösztönözhetik az életminőség javítását célzó újításokat és technológiákat.
 - A *fiatalokra* különösen kedvező hatással van a tudásalapú társadalom, mivel nyitottak az új ismeretekre és technológiákra, és a lisszaboni stratégia lehetőséget ad a közreműködésre is az Európai Ifjúsági Paktum⁽¹⁶⁾ keretében. Ebben a vonatkozásban a felsőoktatásban tanuló diákok számára munkalehetőségek létrehozása, valamint az iskolából való korai kimaradások csökkentésére irányuló intézkedések a cselekvést igénylő fontosabb területek.
 - A képesítések elismerési rendszerének és az egész életen át tartó tanulásnak köszönhetően a *szellemi szabadfoglalkozásúak* és az *önálló vállalkozók* is szerephez jutottak a tudásalapú társadalomban.
 - Az *egyetemeknek és felsőoktatási intézményeknek* tevékenyen részt kell venniük, mivel ők a tudásalapú társadalom felé vezető lépések kulcsfontosságú intézményei. Az alkalmazott kutatás eredményeinek átadása, valamint a diákok határokon átnyúló mobilitásának elősegítése érdekében fontos az ipar és a tudományos intézmények közötti együttműködés ösztönzése.
 - A *kutatói közösség* a tagállamokkal karöltve fokozhatja a kutatás mint hivatás értékét, valamint a Kutatók Európai Chartája és a kutatók felvételi eljárásának magatartási kódexe értelmében a nemzeti határokon túlról is bevonhat kutatókat az együttműködésbe, ezáltal még vonzóbbá téve a kutatást mint életpályát.

⁽¹³⁾ Az európai kommunikáció javítására irányuló cselekvési terv.

⁽¹⁴⁾ A Wim Kok vezette magas szintű csoport jelentése, „Szembeszállni a kihívásokkal” címmel, 2004. november.

⁽¹⁵⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra versenyképességi és innovációs keretprogram (2007–2013) létrehozásáról – COM (2005) 121 final, 2005. 04. 06.

⁽¹⁶⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetése, 37. pont, I. melléklet.

9. Négy kulcsfontosságú javaslat

9.1 Pozitív makrogazdasági politikai keret létrehozása a tudásalapú társadalom számára

9.1.1 A csúcstalálkozón az Európai Tanács támogatta a Stabilitási és Növekedési Paktum megreformálását. A reform értelmében továbbra is a makrogazdasági stabilitás biztosítása és a szabályok betartása maradna a középpontban⁽¹⁷⁾, azonban az állami kiadások átirányítása a kutatás, fejlesztés és innováció felé egy olyan tényező, amelyet az EU-nak figyelembe kell vennie, amikor a 3 %-ot meghaladó államháztartási hiányt vizsgálja, vagy a kiigazítás módjait határozza meg.

9.1.2 Gazdasági növekedésre van szükség, mivel az megkönnyíti a legtöbb más politikai célkitűzés elérését, és tompítja a reformok hatását. A jelenlegi közösségi politika azonban nem fektet elég hangsúlyt a növekedésre és a foglalkoztatásra. Az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatásokban megfogalmazott politikakeverék nem kiegyensúlyozott, mivel a növekedés kárán elért stabilitáson alapul, és elsősorban a kínálati oldali intézkedéseket helyezi középpontba. Elhanyagolja azt a tényt, hogy a növekedési potenciál fokozására irányuló reformokat a hatékony keresletet ösztönző intézkedéseknek kell kísérniük.

9.1.3 Ebben a tekintetben ugyancsak jelentős a tagállamok gazdasági politikáinak erősebb koordinációja, a makrogazdasági párbeszéd összekapcsolása a szociális partnerek tripartit (háromoldalú) csúcstalálkozójával, valamint részletekbe menő tárgyalások megkezdése az Európai Központi Bankkal.

9.1.4 Ilyen háttér mellett a makrogazdasági politikáknak, nevezetesen a költségvetési politikának és az adópolitikának támogatnia kellene a tudásalapú társadalmat, mégpedig elsősorban az új technológiák iránti kereslet növelésének ösztönzését előtérbe helyezve.

9.2 Keret és források biztosítása az egész életen át tartó tanulás számára

9.2.1 A tavaszi csúcstalálkozón elhangzott, hogy az egész életen át tartó tanulás elengedhetlen feltétele a lisszaboni stratégia megvalósításának⁽¹⁸⁾.

9.2.2 Megfigyelhető, hogy a legjobb gazdasági és társadalmi teljesítményt azok az országok tudják felmutatni, amelyekben a felnőtt lakosság legnagyobb arányban vesz részt oktatásban és képzésben, míg ennek az ellenkezője igaz a gyengén teljesítő országokra. El kell ismerni a „második esély” elvét, és mindenkinek szerződést kell ajánlani, akinek nem adatott meg az első esély az alapfokú oktatáson keresztül. Ezt többféle módszerrel meg lehetne valósítani, például képzési lehetőség, illetve az alapvető tudásbeli hiányosságok pótlását célzó, az életben bármikor felhasználható szabadidő-bón/jegy biztosítása révén.

⁽¹⁷⁾ Az EGSZB jelenleg fogalmazza meg véleményét *A gazdasági kormányzás megerősítése – a Stabilitási és Növekedési Paktum reformja* (ECO/160) tárgyában.

⁽¹⁸⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 34. pont.

9.2.3 Elengedhetetlenül fontos, hogy a csúcstalálkozó következtetéseit valóra váltsuk. Az EGSZB ismételten kéri az egész életen át tartó tanulás európai chartájának létrehozását⁽¹⁹⁾. Az EU-nak és a tagállamoknak a legfontosabb érintettekkel együtt kell meghatározniuk a főbb prioritásokat és intézkedéseket, majd jogi háttérrel és megfelelő forrással kell biztosítaniuk ezek számára. „az egész életen át tartó tanulási paktum” vagy ehhez hasonló megállapodások keretében a tagállamoknak el kellene kötelezniük magukat a charta minden szintű végrehajtása mellett. Meg kell határozni mind a köz-, mind pedig a magán-szféra feladatát, mégpedig annak figyelembe vételével, hogy az egész életen át tartó tanulás általános érdekű szolgáltatás.

9.2.4 Alapvető befektetésekre van szükség az egész életen át tartó tanulás minden egyes szakaszában, a korai gyermekkor is ideértve. A tagállamoknak az oktatásra – beleértve az egész életen át tartó tanulást is – irányuló befektetések vonatkozásában százalékosan kifejezett mennyiségi célban kellene megállapodniuk. Az állami költségvetések azonban önmagukban nem képesek fedezni az oktatás és szakképzés költségeit, így a munkaadók és a munkavállalók közötti kollektív vagy más megállapodások keretében kell a hiányzó összegeket pótolni, illetve a lehetőségtől függően a vállalkozásnak vagy az egyénnek kell a forrásokat kiegészítenie. A magán és közszféra érdekeltjeinek az a feladata, hogy ösztönözzék az embereket, és képessé tegyék őket a részvétellel, valamint hogy kialakítsák bennük a változó körülményekhez való igazodással összefüggő felelősséget.

9.2.5 Az EU-nak és a tagállamoknak meg kellene állapodniuk a strukturális alapok keretében az egész életen át tartó tanulásra fordítható források minimális mértékéről is, például a teljes összeg legalább egyharmadáról⁽²⁰⁾. A finanszírozásnak az olyan „egész életen át tartó tanulási paktumokat” kellene középpontba helyezni és támogatnia, amelyek fokozzák a munkavállalók számára a szakképzéshez való hozzáférés lehetőségét, valamint az olyan kezdeményezéseket, amelyek kifejezetten a leghátrányosabb helyzetben lévő csoportok számára készültek. Minden tagállamnak bizonyítania kell, hogy az Európai Szociális Alap forrásait a nemzeti reformprogram végrehajtására használja fel.

9.2.6 Helyi szinten, átfogó partnerségek keretében nyílt oktatási központokat, egész életen át tartó tanulási paktumokat vagy hasonló képzési rendszereket lehetne létrehozni. Az egyetemeknek is nagyobb szerepet kell játszaniuk az egész életen át tartó tanulásban.

9.3 Felhasználóbarát innovációs és technológiai politikák

9.3.1 Az EGSZB határozottan támogatja a tavaszi csúcstalálkozó következtetéseit, amelyek azt sürgetik, hogy a 7. kutatási és fejlesztési keretprogram hidalja át a technológiai szakadékot, valamint, hogy a tagállamok dolgozzanak ki a versenyképességi és innovációs keretprogram által támogatható átfogó innovációs politikákat, különösen a KKV-k versenyképességének elősegítése érdekében. Ezenkívül egyetért azzal is, hogy Európának különböző technológiai kezdeményezések segítségével aktív iparpolitikára van szüksége⁽²¹⁾.

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB véleménye „A lisszaboni stratégia végrehajtásának javítása” címmel, HL C 120, 2005. május 20. 79. oldal.

⁽²⁰⁾ A strukturális alapokból Írországnak folyósított összes juttatás 37 %-a humán erőforrásra irányuló befektetéseket fedezett.

⁽²¹⁾ Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i ülésének elnökségi következtetései, 13., 14. és 16. pont.

9.3.2 A kutatási programokat szigorúbban kell felügyelni és értékelni annak érdekében, hogy azok az európai innovatív kapacitás fejlesztésére irányuljanak. Az innovációt pedig egy mindent magába foglaló koncepcióként kell tekinteni, amelynek nemcsak a folyamatokra, termékekre és technológiákra, hanem a kormányzásra, a fenntartható fejlődésre és a társadalmi kérdésekre adandó gazdasági válaszokra is egyformán összpontosítania kell annak érdekében, hogy az európai társadalmi modell háttéréként szolgálhasson. Az innovációnak át kell hatnia minden társadalmi folyamatot. A szociális és civil párbeszéd az innováció előmozdításának fontos kísérő intézkedése. A munkavállalók és más érintettek bevonása az új termékek és technológiák megtervezésébe tompítja a szerkezetátalakítás hatásait.

9.3.3 Az egészséget, a fenntartható fejlődést, a városi és a vidéki infrastruktúra minőségét, az ésszerű közlekedési megoldásokat, a biztonságos és átszervezett munkahelyeket és a kulturális örökséget támogató törekvések új technológiák, valamint új innovatív termékek és szolgáltatások születését fogják eredményezni. Az új technológiáknak és az innovációnak a társadalom igényeinek és a piacnak megfelelő élet- és munkaminőséget kell előnyben részesítenie, mégpedig a szociális és etikai következmények figyelembevételével.

9.3.4 Versenyképességének fokozása érdekében a 7. keretprogram eredményeinek kiaknázása és az innovációbarát piac ösztönzése által Európának sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a technológia átadására. Ezért az ismeretek terjesztését szolgáló közösségi és nemzeti mechanizmusoknak – legyen szó akár kutatási eredményekről, új technológiákról, innovatív rendszerekről vagy tanulási módszerekről – elsőbbséget kell élvezniük, és több forrásban kell részesülniük. A köz- és magánszféra partnerségének új generációja fejleszthető ki, amely modellként szolgálhat az ismeretek terjesztésének elősegítésére. Nagyobb erőfeszítéseket kellene tenni a technológiai fejlesztések kereskedelmi termékeké és folyamatokká alakításának felgyorsítására.

9.3.5 A felhasználóbarát innovációs és technológiai politikák kidolgozása és felügyelete – az EGSZB szerint – a legfontosabb érintett felekkel folytatandó rendszeresebb és szisztematikus párbeszédet kíván. Az Európai Bizottságnak iránymutatások és ajánlások kiadásával, valamint a jó gyakorlatok összehasonlító elemzésével ösztönöznie kellene ezt a megközelítést. Ezzel összefüggésben támogatni kell az ipari régiókat, a technológiai parkokat és más, innovációt serkentő környezeteket.

9.3.6 Különös figyelmet kell fordítani a KKV-k és a szociális gazdasági vállalkozások bevonására és igényeik kielégítésére, hozzáférést kell biztosítani számukra a kutatási és technológiafejlesztési szolgáltatásokhoz, és egyben be kell őket kapcsolni a kutatási és technológiafejlesztési tevékenységekbe. A KKV-k fontos szerepet töltenek be a regionális kiválósági klaszterek

létrehozásában. A KKV-k állami piaci részesedésének növelésére irányuló intézkedések bevezetése hasonlóképpen tanulmányozást igényel, míg az új és vezető technológiát alkalmazó kisvállalkozások támogatásának kedvező USA-tapasztalatai mintaként szolgálhatnak.

9.3.7 A 2003 folyamán az Európai Bizottság támogatásával, az érintettek által indított, az ipar által vezetett technológiai platformok célja, hogy a közösségi kutatási politika erőteljes szereplőivé és az iparpolitika alapjává váljanak. Az EGSZB azt javasolja, hogy az ipar pozitívan válaszoljon az Európai Bizottság felkérésére, és vállaljon még aktívabb szerepet a technológiai platformokban. Az EGSZB azonban azt is felveti, hogy a platformokat nyitva kell hagyni a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek előtt, hogy azok is részt vehessenek a kutatási menetrend megfogalmazásában.

9.4 A szociális védelemnek meg kell könnyítenie a tudásalapú társadalomra való áttérést

9.4.1 A munkahely biztonságának határozott érzése szükséges ahhoz, hogy a munkavállalók motiváltak legyenek a tudásalapú társadalomra való áttérésben történő aktív szerepvállalásra. A rugalmasságnak aktív munkaerő-piaci politikákkal kell párosulnia, amelyek arra ösztönzik a munkavállalókat, hogy vegyenek részt az egész életen át tartó tanulás programjában. Erre vonatkozóan a dániai „flexicurity” tapasztalata példaértékű lehet.

9.4.2 A szociális védelem olyan új formáit kell létrehozni, amely megkönnyíti a dolgozók számára szakképzettségük emelését, foglalkozási mobilitásukat, a munka, a képzés és a családi élet közötti választást, valamint a munkaszervezetek új formáit és a különböző státuszok közötti átjárást. Ezen keresztül elkerülhetők a munkavállalói jogokat veszélyeztető és a munkavállalók tudásalapú társadalomban való részvételi képességét negatívan befolyásoló munkaerő-piaci szerződések és feltételek.

9.4.3 Az I. Kok-jelentés⁽²²⁾ szerint a munkanélküliségi biztosítási és szociális védelmi rendszereknek támogatniuk kell a rugalmasságot az egyének élete során végrehajtott áttérések megkönnyítésével. A dolgozói életciklusra vonatkozó biztosítások új formáit lehetne létrehozni, pl. részben a társadalombiztosítási hozzájárulásból finanszírozott személyes „tanulási/képzési nyilvántartások” felállításával.

9.4.4 Az EGSZB azt javasolja, hogy a szociális védelemmel foglalkozó bizottság vizsgálja meg ezt a kérdést, és többek között állapítsa meg, mik a bevált gyakorlatok, valamint szolgáljon iránymutatásokkal a védelem ilyen új formáira vonatkozóan. Ehhez az EGSZB is hozzá fog járulni a „flexicurity” témájában megfogalmazott véleményével⁽²³⁾.

Brüsszel, 2005. december 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ A magas szintű csoport jelentése a kibővített Európai Unió jövőbeni szociálpolitikájáról, 2004. május.

⁽²³⁾ Flexicurity: Dánia esete (ECO/167), megjelenik 2006-ban.